

ПОДУНАВКА

Бр. 25.

ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6 1 Ф. 15 К.

НОВЫЙ ТЕЧАЙ.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ.

1857.

Да л' знашъ право срдце мое.

Да л' знашъ право срдце мое,
Што садъ ради злато твоє,
Мисли ли о теби?
Ахъ! жалостно срдце мое,
Болно было небы!

Да л' и нѣно срдце тако,
За ме само куца яко?
Жели л' мене сада?
Да л' знашъ право срдце мое
Благо теби тада!

Да л' и она увекъ замномъ
Югромъ, данкомъ, поѣу тамномъ
Много пут' уздане?
Да л' знашъ право срдце мое
Прошле бы те ране!

Помисли л' кадъ юй се штуцнѣ,
Иль кадъ срдце яче купце,
Драгій ме се сеѣа?
Да л' знашъ право срдце мое
Ахъ! садъ твоя среѣа!

Пре негъ сладкій санъ ню свлада
„Ахъ! та драгій гди е сада?“
Помисли л' у себи?
Да л' знашъ право срдце мое
Благо онда тебы!

Борави ли спе любвене?
Грли л', люби л', у сну мене?
Шири л' замномъ руке?
Да л' знашъ право срдце мое
Прошле бы ти муке!

Да л' юй брезъ сна ноѣ кадъ дуга
У уздаси и сладки туга,
Прошла мене ради?
Да л' знашъ право срдце мое
Прошли бы те яди!

То су чини и мисли мое
За те, да л' су то и твоє
За ме злато мило?
Да ми знаде срдце мое
Ма бы оздравило.

ИЛЕ-МИЛЕ.

Ана Ортогѣа.

(Продуженѣ.)

Небо е было густимъ и тамнимъ облацма покривено, крозъ кое е покашто само по кои зрачакъ бледогъ месеца провирио, па се опетъ као уплашенъ у облаке сакрио. Улице бечке биле су у толико тишини као какавъ великй гробъ. Само по коипутъ пролазиле су тамне неясне сетке као неприятни демони поредъ редова куѣа.

Сатъ на торнио светогъ Стефана, на комъ се при за-става вила избіе еданаестъ. Мало после зврктала су нека црна дугачка кола са упалънимъ фенѣромъ, слабе светлости, са необичнимъ шумомъ и праскомъ полако крозъ густе улице.

Садъ се зауставе она предъ едномъ куѣомъ, кое е капія са белимъ крстомъ обележена была и одма затимъ

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

отворе се крила кашійска. Две у црно заувіене особе скоче съ кола, уђу у куђу па опетъ мало часть изађу носећи некій теретъ, кои у кола баце, коя потнуло одъ пада заче, па се опетъ полако далъ отисну и одкотрляю.

Више пута тако застайкујући продужавала су кола свой путъ и упуте се управо крозъ велику улицу, гди се такође зауставе предъ едномъ кућомъ, гди е предъ капиомъ разгранатый чокоть био, когъ е лишће одъ ноћногъ ветра чудновато шуштало.

Она двоица съ кола уђу унутра и наскоро изиђу носећи нешто, кое као обично у кола баце.

Одавде упуте се кола полако къ капиі Керитнерской. За колима пакъ корачаше усамљено едно лице, кое се досадъ не виђало. Но садъ, будући е месецъ мало крозъ облаке провиріо, могао се у нђму познати човекъ у сивой альини са трептежомъ седомъ косомъ и бледимъ лицемъ.

Стражаръ на Керитнерской капиі уступи натрагъ, кадъ кола угледа и неке неразговорне речи промудлавиши яче се у огртало замата.

Кола котрляше се изподъ дугогъ и тамногъ свода; као какво страшило слѣдоваше седый. Почемъ су кола по добаръ просторъ прешла зауставе се кодъ некогъ низкогъ зида, на комъ е црна капија, а на овой великій бео крестъ био. — То е было гробль светогъ Коломана.

Црна капија буде отворена и точкови опетъ се полако окретати почну.

Према слабой месечини зауставе се она поредъ неке грдне, тамне рупчаге, коя е заиста изгледала као врата у подземность, и у којой быяше грозе пуна гомила разны фигура у чудноватой форми едно на друго нагомилане.

Две оне особе скоче опетъ съ кола, метну фенѣръ на землю и почну кола изтоваривати и еданъ товаръ за другимъ у рупу бапати. Но текъ што е првый теретъ у исту пао, подигне се ужасна крека и дрека, и као какавъ изненадний виоръ посукти изъ нђ ястребова и гавранова дерући се, и разспе се по тамной ноћи.

Нема тишина опетъ завлада.

Само се чуло шаптанъ и дисанъ оне двоице и редовный падъ каквогъ предмета.

Напоследакъ сврше они свой ноћный посао. Кола, на коя су фенѣръ опетъ метули, окрену се и одзврте іошъ съ већомъ праскомъ, него што су дошла, натрагъ у варошь. Самртна тишина завлада на мрачномъ гроблю.

Садъ изиђе на видикъ седый человекъ, кои е дотле сакривенъ, немичући се стаяо изза едного споменика и самъ себи рекне: „Ху, ху, ветаръ е ладанъ, али смръть е іошъ ладній, нити има и найманъ сажаленя у нђномъ ладномъ срдцу. Али тебе, ты бела голубице, несме она прогутати. Я ћу се съ нвомъ черезъ тебе побити, и све ћу іой зубе избити, ха, ха, па іой се насмеяти, ако у свомъ бесниду хтедне зубе изкезити! Али гди ћу те я садъ наћи? Да нису гавранови одлетели, могао самъ ій питати. — Велико е дружба доле скупљено. Млади и стари, сиромашни и богати, у златомъ везенимъ альинама и у отрцанимъ одиркама, и они сви еданъ другогъ трпе, то е чудо!“

То говорећи прикучи се самомъ краю оне рупетине. Ладный просецаюћий ветаръ подигне се титрајући се съ нђ-

говоромъ седомъ косомъ, и подижући гомиле снега, кое су преко нђга и оне рупе у праменима зуяле.

Садъ и месецъ яснѣ засветли крозъ облаке, тако да се и црква светогъ Коломана видела, коя се чисто чинила, да се изъ любопитства преко зида надъ рупу надвируе, у којой е садъ збогъ сјане месечине све грозне предмете онај седый разликовати могао.

Старый очисти свою косу одъ снега и злобно смејући се погледа доле и говораше пола певајућимъ гласомъ:

„Неуплаши мене ты пусто страшило,
Ерзъ я могу смрти у очи гледати,
Ніе ме плашила грозовита битка,
А да ме уплаши ова рупетина!
Кринићу милый ахъ! лепото, дивото!
Немогу т' оставитъ у овой страоти,
Међ' овимъ недвижимъ телесима мртвимъ.
Већъ ћу те изнети чисту неповредну.“

То певајући спуштао се полако у рупу, изъ кое по-кадшто чуо се шуманъ нђговы ногу.

Ветаръ е све яче и яче дувао и терао читаве облаке одъ снега преко равница, кое е при слабой месечини скоро личило ятама аветиня, а издалека чуда се покадшто гадна дрека грабљиви птичурина.

Садъ постане и шуштанъ у рупи яче, отиснута земля скотрляла се доле и пала на несродне предмете. Тешко дисанъ едного человека, кои се са великимъ усилыванѣмъ упиняо изићи, буде приметно. После мале почивке био е седый опетъ наполю. Онъ имађаше у рукама некій дугачакъ предметъ, умотанъ у бео чаршавъ и крайнѣ се напрязао, да изъ рупе изиђе.

И кадъ е већъ сасвимъ изишао, обреше зной са свогъ чела и клекне поредъ изнешеногъ предмета, кои е неподвижно у свомъ чаршаву лежао, брижливо га прегледајући.

Наеданпутъ съ нђкомъ као радости узвикне, кое се чудновато по томъ пустомъ месту разлегало; па онда почне радостнимъ гласомъ пола певајући пола говорећи:

И где я самъ знао, да мой кринакъ белый,
Іошъ непринадежи, вам' у рупи мртви!
Садъ лаку ноћъ дакле, вы мртваци доле,
Мой ќе кринъ да цвета, сјанно и весело.

После овы речій подигне онъ белый, дугачкій предметъ на своя леђа и у варошь оде.

Затимъ кречећи додете опетъ гомиле гавранова и сиђу на подобіе наглогъ віора у дублину рупе.

VI.

Прошло е више неделя, одкако се Іованъ Вирфель при угледу свое мртве драге у несевсть стропощтао и текъ после некогъ времена у жестокой врућици пробудіо се.

Старый Ортодѣъ, кои е збогъ смрти свое кѣри за едну ноћ оседіо, неговао е при свой своіой слабости смртно болногъ младића најбрижливіе. Онъ е доиста са Аномъ све, све изгубіо, па зато е несрећный младићъ садъ и био дражіи нђговомъ разцепљеномъ срдцу, него иначе, и старо изкуство и овде се наново потврдило, да несрећа ублажава човечіе срдце и чини га осетливимъ према страдалцима.

Дуго е био животь сиротогъ Ювана у опасности. Но напоследакъ победи нѣгова непоковарена снажна природа нѣгову телесну немоћ и онѣ почне мало помало къ свомѣ оздравленю корачати, и ако се тежка меланхолия у души нѣговой угнѣздила, коя се чинила да га за живота оставити неће.

Но много е принео къ нѣговомѣ оздравленю и гласъ, да се доказала невиность нѣговогъ отца у оной кривизи, будући е контролоръ Гролеръ на самртной одъ куге постельи изповедио свое и свои другога сплетке, те су тако ови сплеткаши поватани и поапшени а нѣговъ отаць за невиногъ проглашень.

Надежда, да ће му отаць, ако срећно избегне куги, коя се покосивши најлепше цвеће почела мало по мало престаяти, зацело у Бечъ доћи и свое пређашнѣ званіе опетъ добыти, любко е крепила нѣгово потрешено чувство и баръ за кои трепутаць ублажавала тугу сиротогъ Ювана.

Већ се почео предизати и подъ рукомъ старогъ Ортофа по соби одати.

Било е башъ некій праздникъ, кадъ е Юванъ савршено здравъ но само бледъ и слабъ поредъ Ортофа седіо у оной соби, у којој су Анине очи, пре него што су се за навекъ затвориле, онако жельно, али ахъ — узалудъ нѣга тражила; у соби, у којој е туга оборила снажногъ отца на мртво тело свое кѣри, одакле е сутраданъ као седъ старцаъ устао — кадъ Панкрацій съ веселимъ изгледомъ и необычномъ живости у собу ступи.

„Шта намъ доносите ново?“ запыта Ортофъ.

„Некій странъ господинъ стои у ходнику,“ одговори овай, тайно нагнувши на Ортофа, „и жели са младимъ господиномъ говорити.“

„Са множъ?“ запыта Юванъ зачуђенъ.

„Да,“ одговори Панкрацій, „онъ вели, да вамъ доноси добаръ гласъ одъ нашегъ господина отца.“

„Одъ могъ отца? — О пустите га унутра!“

„Каже, да е господинъ Хенрикусъ Вирфелъ одъ нашегъ премилостивогъ Херцога опетъ у свое званіе намештенъ.“

„Хвала Богу.“

„И да е већ у Бечъ дошао.“

„Дошао!“ повякне Юванъ, чіе су се черте све више оживлявале.

„И кадъ бы вы снаге имали, онъ бы заместа самъ —“

„Гди е онъ?“

„Само ако то небы нашемъ здравлю шкодило —“

„Отаць! мой отаць!“ викне Юванъ гласно, врата се отворе и отаць и синъ у сладкомъ загрляю занесу се.

„Ахъ за мене нема више грелня!“ уздане Ортофъ у себи.

„О мой отаць,“ викне Юванъ, „вы сте невини!“

„Заръ си ты о томъ икадъ сумняо?“

„Никадъ, никадъ!“ потврђаваше Юванъ; али гди сте вы были и како вамъ е было? та говорите!“

„Све ћешъ ты то дознати, сине мой. Я самъ у беду пао и несрећу сносио, али садъ е све, све прошло и забрављено, кадъ я само тебе, кадъ я само могъ Ювана у момъ наручио држати, къ моимъ прсима пригрлти могу.“

„О отаць, мой отаць!“ викне овай сузама обливенъ, наново му на прси клонувши.

Пошто се прва бура радости утиша, пружи Ювановъ отаць свою руку старомъ Ортофу, чіи променутый старачкій изгледъ текъ му садъ упреспастително у очи падне. Онъ се ипакъ брзо прибере и рекне жалостиво сматрајући старогъ Ортофа:

„Мой старый, честитый приятелю, ваша е коса брзо оседила.“

„За одну ноћ,“ одговори Ортофъ.

„Вы сте старіи, много старіи постали, него што самъ мысліо,“

„Дозрео за гробъ!“

„Ваша кћи —“

„Она е кодъ свое майке, кодъ Фелиците,“ допуни Ортофъ.

Юванъ покріе очи.

„Мой сирома Юванъ!“ рекне Вирфелъ пунъ туге, почемъ е бледо лице младића на свое прси претиснуо. „Сиромашный, несрећный приятелю!“ продужи увативши десницомъ руку Ортофову и притискивајући е, „мы ћемо се негда сви опетъ састати!“

„То ће брзо быти,“ протепе Юванъ на небо гледајући, „То и есть моя утѣха,“ одговори Ортофъ, „безъ тога я бы давно у очаянѣ пао.“

„Ортофе, Юване, рука Господня е на вама,“ започне садъ Вирфелъ, „али покажите, да сте люди и неочаявайте о себи и о својой снаги. Време ће и у ваше ране свой благотворный балсамъ канути. Али тако,“ продужи онъ после мале почивке, „не вама нити може съ вама даѣ да обстане. Валяло бы да оставите ову кућу, у којој васъ свакій предметъ на прошлость опоминѣ и вашу тугу понавля. Милость нашегъ наймилостивіегъ Херцога дала ми е пространо обиталиште у ковници, у комъ доста простора за све насъ има. Айдете одма самномъ и наредите, да се пренесе што е найнуждніе. Мы ћемо у дружеству снести несрећу, коя насъ е снашла, на ћемо се узаймно тешити, колико узможемо.“

„Опростите господине,“ говораше Ортофъ, „и ако я ову вашу приятельску понуду ценити и уважавати умењ, то ипакъ немогу одъ нѣ никаквогъ употребленя чинити. Поведите нашегъ сына са собомъ, кодъ васъ е место, гди онъ треба да буде, али мене оставите у овой кући, гди су оне живиле, Фелицита и Ана, све мое благо на земљи, у којој ми се негда сунце среће тако любко осмеявало, тако умилно сіяло; овде, гди ме е напоследакъ несрећа посетила, гди ми е смръть све угрabila, што ме е за животь везивало: Фелициту, Ану! — Одушке могъ срца немогу се више ни на каквомъ месту попунити.“

Старый Вирфелъ сматраше саучаствујући и жалостиво сиромашногъ Ортофа, погледа затимъ пытолюбиво свогъ сына и рекне: „А ты Юване?“

„Чините самномъ шта обѣте, родителю мой,“ одговори Юванъ и падне свомъ отцу опетъ око врата.

„А оно айде, сине мой, да заедно тугуемо за твојомъ изгубљеномъ земальскомъ срећомъ, и да наше сузе помешамо за прерано увельмъ цветомъ твоје любави.“

Юшъ еданпутъ притисне онъ Ортолфову руку и рекне: „Ортолфе, я знамъ, да нећете дати, да васъ дуго очекуе вашъ старыи пріятель.“

После овы речій пошта онъ съ Юваномъ къ вратима, али се напрасно врати и ортолфову десницу жестоко уваживши и пріятелски тресући рекне: „Пре него што се мы на кратко време разстаемо, Ортолфе, примите одъ мене юшъ найтоплию и найсрдачнию благодарностъ за све добро, кое сте вы момъ сиротомъ Ювану чинили, за утѣху и негованъ за време нѣговогъ болованя, за кое вамъ я немогу задоста благодарити.“

„Примите и одъ мене, мой другій отаць,“ ешаше Юванъ и притисне ортолфову леву руку ватрено на свое устне.

Ортолфъ нѣ могао гсворити: чувство га е преобразило и езикъ му везало.

Надзиратель пакъ обувати свогъ сина и пошта на врата, коя е честитый Панкрацій крадомъ бришући сузе отворіо.

Ортолфъ падне после мале почивке у свою столицу и викне: „Дакле садъ самъ сасвимъ самъ са моіомъ тугомъ.“
(Свршетакъ слѣдуе.)

Долазакъ есени.

(Слика изъ природе одъ М. Стояновића.)

Промена годишњи времена безъ сумнѣ е поетично появленѣ. Шта може бити лепше одъ пролећа у нашей домовини, кадно пробуди ярко пролѣтно сунашце изворводе, те ключати почну и шумити, ослобођене и опростене зимскы ледены спона; кадъ пробуди цвеће изъ кличца и пупова; кадъ заблеста сљино зеленило полѣмъ и шумомъ, и кадъ надъ юштъ поспаваномъ земљомъ запева шева свою миду песницу. Крозъ чіе срце непролећу блажене райске слутнѣ? Али и есеній, пропасть являюћий животъ, дубоко намъ засеца у срце и косява се найнутрашнѣмъ нашегъ чувства. У есень сунце излива последню свою саяность и яркость, почемъ невидима рука божа већ пише по књижи природе: „Конаць, край, скончанъ,“ и свакояко се показуе есень, гледаюћи на мирисъ и красоту, као предпоследнѣ годишнѣ време. Но ако она и нѣ лѣпша одъ свои предшественица сестара, то е опетъ свакояко оно добра, кое намъ дублѣ засеца у срце. Свакояко значи есень нешто озбыльно, и зато намъ пружа толику свойствену дражестъ, позиваюћи насъ, да идемо трагомъ знакова, по којима се она нами появлюе.

Есень долази полако и тихо. Текъ онда спазимо, кадъ већ баѣи тмастиѣ сѣне боя: жуте, црвене, модре и и плавшасте по годишньої слики. Месеца Юлія жавнѣ се у полю жито и садева у крстине. Найпре поединце, овде и онде; али чимъ смотримо у полю крстине, већ осетимо у себи, канда намъ нешто тихо шапће: „Оде лето, нестаетъ га!“ Еръ видети зрелѣ класѣ, значи свакояко озбыльно венуће у природи, и златно класѣ у полю као да намъ вели: „Ето, како брзо пролази дѣтно време!“ Домало оживи посвуда полѣ, шумтећи пада сноплѣ, подижу се крстине на стотине; утрвенъ е већ мирный, скромный польскій путь, по комъ растіае буйна трава. Само юштъ кой данакъ — и оголено, фелаво стрниште простираће се поляномъ, где одпре застираше ниву найпре ћилимъ зелена усева, а потомъ украшаваше златно класѣ житно. Ето већ починѣ являтсе есень, коя се тако силно косява людскогъ срца. Довршила већ опетъ природа свое велико дело, коегъ плодомъ рани се и човегъ и првакъ и мравакъ; и садъ ето већ слеже се у себе, утруђена великимъ посломъ. И горе у зраку изподъ небескогъ свода настае

тишина. Умукле су веселе птице. Кукавица и славуј већ су отишле одъ насъ. Спрема се већ и дугонога рода зањима; скоро ће се чути и крикъ нутуюћи жерава по значни простори. Тко већ нѣ пратио чезнућима мислима полазеће птице селнице; у којой души нѣ већ пробудіо нѣовѣ гласъ дубльій одзивъ! То су есенска пугуюћа ята птица, гласъ е то есени, као гласъ являюћи се съ другогъ света и срце е людско истоветно као жеравъ, и людскому срцу позната е земля где га чека цветно пролеће болѣгъ живота.

Лето е привело многе плодове къ зрелости; али то бѣу брзо пролазећи дарови, кои се недаду остављати, него и морадосмо брзо уживати: ягоде, трешнѣ, вишнѣ, раке крушке и ябуке, динѣ, любенице и пр. Племенити, постоянни плодъ доноси есень. У свое плодове полаже есень све лепоте боя, све сласти вкуса и мириса угодности. Ево златна крушка и смешећа се лица ябука, шљиву попадо плаветно инѣ, ево и сладке, сочане воћке, брескве одевене топліомъ, длакавомъ одећомъ. Тко бы могао описати доволно плодъ винове лозе! Свака бобица капльица, а бобица стои узъ бобицу на грозду. Крозъ мирисну копреницу прозира се и гледа дубоко унутра у руйный, златный огань, и слуги се, да е у грозѣу ярость, снага, произведена снагомъ жарка сунца и снагомъ топла, плодна земльишта. Плодъ е грозѣа руйно винце, кое румени лице и весели срце човеку!

Гледаюћи дрвеће у шуми, юшъ найманѣ опажа се есень. Све е юштъ зелено, све пуно и китнасто. Али ипакъ задіше насъ крозъ сву ову лепоту и пуноћу запай суморности. Већ се ено нѣя на деньомъ кончићу увенуть листакъ брезе. Она бѣяше прва, коя показа пролеће у шуми, и ню прву починѣ гризти есень. Юштъ мало, пакъ ће цеда природа обамрети, цеда ће шума пожутити и поцрвенити, и найпосле све опасти лишће!

Али юштъ су летнѣи данци! Слави и празнуе небо празникъ преображена. Запта ни надъ еднимъ другимъ временомъ године неразлива се толика магичка светлостъ, као надъ почеткомъ есени. У пролеће юштъ се бори време са зимомъ, лети све се блиста у запарной жеги; али у есень све е другчѣе, и цета копрена есени светла е и сљина. —

Гледајући то слути човекъ, што мистици певаше о ономъ небу, што се стере надъ облацима, когѣ неба бистрина и ясность достиже до оне нестворене светлости, која е истый Богъ. Коя и колика благодѣ и нѣжность, милина и сласть душе у томъ чистомъ воздуху!

Тако долази есенъ. Лежи санано чезнуће прострто по свету. Непрегледный просторъ зрака надъ нама, целый нашъ видокругъ тихъ и миранъ, те намъ повлачи срдце и умъ у неизмерность. Сва су намъ чувства одрешена, несмета намъ дальина и просторъ. Далеко на милѣ достиже погледъ до брегова плаветно севајући, и пратити можемо окомъ на часове хода сѣбный течай потока и бродовни єдрила. Празнича р. вничама шкрипи возъ пунъ жита, сена, живежа, огрева; ори се гласъ бераче кукуруза и гроща; изъ удалѣни станова чуе се лаянѣ паса и клопотъ и удараѣ, гломотъ ступака и трлица, на конма се туче и таре ланѣ.

Казни некадашнѣ и данашнѣ.

(Свршетакъ изъ 23. числа.)

Затимъ слѣдуе казнь осуѣеногъ у цацъ везати, којой су нарочито вештице подвргнуте быле, а тако исто и депоубице. Римляни и стари Немци свезивали су цацъ заедно съ осуѣенимъ псето, мачку, петла, гую или маймуна и у воду бацали; ерѣ као што маймунѣ у грленю младо свое умори, пси, мачке и петлови младе нештеде, тако су исто они држали и депоубицу — као найнеприродниѣ и найсуровиѣ одъ свию злочинства. Овако свезану бацали су у Дунавъ год. 1435. лепу Агнесъ Бернауеръ*), коя съ цакомъ пливаюћи доѣ преко Дунава на обалу, где е целатъ моткомъ дотле одъ обале отискивао, докъ нѣ душу испустила. Овакву е казнь претрпю и Юванъ Непомукъ у Прагу године 1393.

Но морамо јоштъ и ужаснию смртну казнь навести. Не смртъ злочинца, веѣ самртне муке быле су цѣль казни. Разбойницама и другимъ злочинцима претила е казнь точка. У најстариа времена прелазила су натоварена кола преко осуѣеногъ, а касниѣ задовољавали су се тимъ, да му точакъ редомъ поєдине удове смрви. У Француской често су ужасну ову казнь узимали за тѣлесну, и ядни осуѣени за навекъ су испребиани остали.

Браконарушительнице, врачаре, еретике и паликуѣ не само у старо време, него и у прошломъ веку живе су спаливали. Велике преступнике зашивали су у воловске коже па после на сажигалиште меѣли, а мани су босоноги на ватри стояли. Тако е богатый Крезъ стоаю, докле га вису речи: „Солонъ, Солонъ!“ избавиле. Тако е и безумный фанатикъ Квиринъ Кулманъ названъ „Князь Божества“ са своимъ другомъ Кондрадомъ Нордерманомъ године 1689. у Москви скончао.

Све хитриѣ и журниѣ примиче се коцацъ, знакови есени све разговетниѣ биваю. До мало наоблачи се небо и поцеле дане неснима съ лица суморну копрену; наличи небо мокромъ сузномъ оку, изъ когѣ при свакомъ погледу кане суза. Чимъ дуне ветаръ, веѣ се нѣя и колеба листакъ, по листакъ и опада са дрвеѣа; пробѣ ли зрака сунчана крозь гнасту маглу, то само яснѣ покаже пролазакъ летнѣ лепоте. Надъ шумомъ и поляномъ носе се танане копрене магле заударяюће мразомъ и зимомъ, изъ чега познаемо, да природа гниѣ и труне. Све се скончава, или се спрема за зимскій санацъ. Стада оставляю пашу, заоставши јоштъ есении плодови спремаю се у трапове и ровове, и таѣ веѣ неостае друго на полю, до осушене лозе. Северъ душе са снежногъ брда; настае зима. —

У срем. Карловци месеца Октобра 1857.

Дѣвице назване Весталиѣ, коѣ су се рѣаво владале, Римляни су живе саранѣвали. Овај е законъ и у Немачкой постояо. Често су таковима колацъ или ексеръ у срдце укивали; као што е некадъ и кодъ насъ простъ народъ съ онимъ мртвацима чиню, за кое е мислю, да су се повампирили. У Цириху сазидали су были године 1489 два жива човека, кои ни сунца ви месеца нису могли видити, и оставили су малу руну, крозь кою су јимъ гла давали.

Римляни су преступнике съ тарпейске стене бацали, а Лакедемоняни ма у какву провалу. Каменѣмъ убити и бичевима мучити было е и у старо и у новиѣ доба. За време Римске империи хиљадама преступника и гонѣны християна раздирали су дивльи зверови. Сократъ е изпю пуну чашу отрова; Сенека, коме е остављено да бира смртну казнь, пресекао е жилу у купалишту; многи опетъ медомъ намазанн на сунцу су одъ мува помрли. За свештенство была е смртна казнь, да одъ глади умире. Они, кои су новце тайно правили, кували су се у зейтину и вину у едномъ великомъ казану; — оногъ пакъ варалицу, кои се године 1287. издавао за цара Фридриха II. живогъ су у Либеку пекли.

Но све ове смртне казни ништа су спрамъ мученя, коѣ су люди за поєдине несреѣнике измишљавали — ова невероватня мученя и самомъ бы еѣ сурови индискки княжева на поругу служила. Године 1567. доведу у Готи на гублиште Вилхелма Грумбаха, кои е владикку убио. Осуѣеный приступи целату и рекне му: „Ты ѣеѣшъ данасъ мршавогъ кобца да дерешъ.“ Целатъ му ништа неодговори, веѣ га прикуе за даску, живомъ извади срдце и подневши му подъ носъ рекне: „Погледай, Грумбахъ, твое пакостно срдце.“ Тѣло му затимъ на череке разсеку. Одма затимъ претрпю е ту исту смртну казнь и канцлеръ Брикъ. Дамѣнъ, кои е покушавао краля французскогъ Лудвика X. да убиѣ, па најгрозниѣ начинъ мученъ е быо. Прво су му дали две чаше вина да поѣе, па после целати пробадали му десну руку

*) У ову простодушну и добродѣтелну девойку залюби се Баварскій Херцогъ Албрехтъ, съ којомъ се тайно я венча. Но отацъ Албрехтовъ незадовољанъ што му е синъ просту девойку узео; прво га одъ нѣ растави, доцнѣ пакъ несреѣницу у Дунавъ баце.

онимъ истимъ ножемъ, коимъ в онъ краля раню; затимъ обо-ре га на землю, стегну ланцима п едни усіянимъ клѣштама чупали му месо съ груди, руку и ногу, а други исте ране заливали истоплѣнимъ оловомъ, вручимъ зейтиномъ, воскомъ и сумпоромъ, и текъ найпосле упрекну осамъ коня, кои га на четирь черека растргну.

Млогимъ ученимъ людма, а нарочито Томазію, Монте-скію, Соненфелзу благодарити имамо, што в Европа одъ такви гнусни казни очишћена. Данасъ се нико неплаши, да ће изреченомъ пресудомъ на каише быти сеченъ, да ће му очи извадити, да ће му езикъ и уши одсећи.

Осимъ смртни и тѣлесни казній было в нарочито кодъ Немаца юштъ и трећій родъ казній, кое се почестне називале. Ако кои кога увреди и суду збогъ тога туженъ буде, онда мора онъ явно то опорећи и то на овај начинъ: удари самъ себе шакомъ по лажлива уста и ясно изрекне: „Моя уста, коя су такъо што изрекла, лажлива су,“ па после натрашке изъ судейске собе изиђе. Друга в опетъ почестна казнь была, уместо мача пребіеный ножъ око пояса носити, чизме безъ мамуза, коня безъ подкова, седла и узде. Благородницима грбъ су целати, а официрима профузи саблю пребіяли. Забрана ношеня народне кокарде и данасъ в у Прайской као почестна казнь. Босоноги и штрангомъ око врата преступници вођени су. Босоногъ и сукненомъ альиномъ заогрнуть морао в Хайрихъ IV. у средъ зиме подъ ведримъ небомъ за грехе каяти се; босоногъ и у кошульи ступіо в Лотаръ предъ Хейрихомъ V. — Юванъ Фридрихъ, херцогъ саксонскій, кои се заузео бмо за осу-ђеногъ Грумбаха, ишао в на отворенимъ колима, на глави съ венцемъ одъ сламе, по читавомъ Бечу. Почестна в казнь была, нарочито за благороднике, носити пеето до какве куће, цркве или до буди-кавогъ места. Дихоимци морали су, босоноги дечій шеширъ на глави носити, у руци метлу, и три празнична дана освећену водицу око цркве обносити, па после на прагъ црквеный лећи, како бы сви цркву уда-зећи преко нѣи прелазили. Обична в пакъ казнь была по-сити окове, или какавъ панъ или кладу око врата; а бан-крати носили су жуту или зелену капу. Често су разбой-ници, смоломъ намазани, и перѣмъ покривени по свой варо-ши торжественно праћени. Но најболя в казнь была за

свадливие жене. Често су ове улице чистиле, и на опре-дленомъ срамномъ месту у котарици или у води седиле; или су морале великій каменъ, названъ блебетливый, по целой вароши носити, а на уста имале су малый локоть. Ако се две жене у порти или у цркви посвађаю, онда обе босоноге, една съ метломъ у руци напредъ, друга за нѣомъ око цркви обилазе. Насмеели се она острагъ, онда она узме метлу и напредъ иде. Она жена, коя мужа свога ис-туче, мора на магарцу наопачке яшити и репъ у рукама држати; а кадъ в мужъ у свађи одъ жене побеђенъ, онда мора онъ за казнь тогъ истогъ магарца за узду да води. Где в у сусѣдству цела една кућа свадлива, онда сви сусѣди пешке и на коньма, съ музикою и добошила дођу тамо и сву кућу што-но веле на главу дигну, а често в и запале.

Юштъ одну казнь морамо навести, коя нити животь, нити тѣло, нити слободу повређуе, али опетъ свакогъ по-штеногъ човека у живаць дирне; еръ она лиши човека най-већегъ добра на свету — лиши га свои пріятели и людіи. То в дакле прогнанство. Кориоланъ, Цицеронъ и млоги дру-ги Римляни были су прогнани, Августъ в прогнао стихо-творца Овидія у Томи, Домицианъ Ювана Евангелисту у Патмосъ. Петализамъ *) кодъ Сиракуза и Острацизамъ кодъ Атиняна нису преступнике у прогнанство осуђивали, већъ свое честите и врде грађане, као: Темистокла, Аристиди, Кимона, Тукидида, Алкибїяда и многе друге. Данасъ пре-ступнике у прогнанство шало: Руси у Сибирь, Енглезии у Аустралию, Французи у Каену.

Па кадъ в садашня образованость млоге одъ овы по-бродни казни одбацила, какве в дакле на место нѣи узела? Ништа новогъ установила нїе, али в неке казни ублажила, а затворе сасвимъ у другій видъ поставила; еръ тамница в кодъ стары была правый гробъ за живогъ човека. Савъ овај о казнима говоръ може замста овимъ речма заключи-ти: Величина казни нестает на путь злочинства, већъ на-чини да се иста избегну; нити ватра и мачъ може томе већма помоћи, колико добро устроена полиция.

*) Петализамъ и Острацизамъ биху судови за изгнаніе.

Лордъ Байрона последни любовь.

У едно вечернѣ дружтво у Гену позванъ быяше Гркъ еданъ, кои се у ужасной битки Мисолонгіе борію, и съ малимъ числомъ другога свои крозъ неприятель прогукано. Обхожденіе нѣгово благородно в было, очи пуне ватре, на лицу су се нѣговомъ юштъ слѣди претрплѣне жалости и глади познавале. Изъ Наполи одъ Романіе съ наибольшимъ препорукама снабдѣвенъ, дошао в онъ у Гентъ, да порушено здравлѣ свое опорави. Сви су се око нѣга састаяли: стра-ни, навластитогосподе засведочавале су достойномъ похва-ломъ чувство оно удивленія, возбуждено у читавой Европи, а и на далъ, племенитомъ храброшћу саотечественника нѣ-гови. Люди су желили изъ ближе обстоятельства осаде Ми-

солонгіе, и учинѣногъ на варваре юриша познати. Речь до-ђе на Лордъ Байрона. Спинїадесъ (такъ се зваше тай Гркъ) говораше съ найвећимъ восторгомъ и съ пунимъ суза очи-ма о Лорду: — измеђъ други разговора, приповѣди намъ стѣдуюће приключеніе, кое се Байрону, одну годину пре смрти, кодъ Мисолонгіи догодило.

Едномъ Байронъ изъ лова, на кои често праћенъ Су-ніотима своимъ излазаше, кући се враћо. Покрай низке кућице едне пролазећій, чуе ударанѣ клавира, пріяннымъ здружено гласомъ. Редкость овогъ инструмента у Греци, певаня умилность, у удивленіе Лорда приведу. Заустави се одма съ паликарима своимъ. Говоръ нѣовъ чу се у кући,

пеланѣ занемѣ; певачица любопытлива помоли се на прозорѣ, — садѣ се удивлѣномъ Байрона взору лепотица тако укаже, коя, по познѣмъ нѣовимъ увѣренїямъ, све оно далеко превосхођаваше, што е онѣ игда красноѣ у Грчкѣ видіо. Байронѣ нѣо грчкимъ езикомъ поздрави, благода-рећи ѣоѣ на обаятелности гласа и свирања нѣноѣ. Она му на французскомъ одговори — ново доказателство нѣноѣ за Грчкино редкѣ воспитанїя. Радо бы Байронѣ разговорѣ свой продужио, да се устиђена лепотица наша натрагѣ не повуче. Появленїе е ово плѣнително за лорда было; онѣ е далѣ морао ићи. Постара се за сва возможна извѣстїя, и дозна да е девойка ова кѣи Грка едного, трговца у Мисолунги. Она се не давно изъ Марсеља, гди е за воспитанїю послата была, вратила. Отацѣ е нѣнѣ у граду неко званїе имао, и збогѣ любви свое кѣ отечеству, кодѣ свою у великомъ почитанїю стоюа. И Байрона е трговацѣ лично познавао и высокопочитовао; тако лако буде Лорду улазакѣ у куђу трговца, прво подѣ извѣтомъ послѣова, потомъ на понуђенїе отца, кои се лордовимъ посѣтѣча почествовао нађаше, добити.

Колико е у првомъ погледу лепота младе Грчкинѣ Лорда плѣнила, толико га сада духѣ нѣнѣ зарази; кромѣ новогрчкѣ и французскѣ езика, говораше и добро талиански, а Байронѣ страстно езикѣ оваѣ любїше. Нѣна лепота, нѣно значенїе обчара Байрона подпуно. При свой женскѣ пола смѣрности, страстно она домовину свою любїше, и Грчкимъ именовѣмъ и старомъ славомъ народа свога дично поносаше се.

Байронѣ се у нѣо залюби. Любовь е онѣ свою прво погледима, потомъ значѣнимъ речма одкрити старао се. Она бы се последнѣмъ свагда клонила, и вешто разговорѣ, докѣ бы се о любви завео, примѣтнимъ старанїемъ окретала. Свакомъ приликомъ пакѣ она е высокопочитанїе свое, природномъ ѣоѣ благошћу, любви заслеплѣноѣ Лорда, као правомъ Грчкѣ прїятелю изъявљавала. Првѣмъ се зарѣ сада путѣ у животу Лорда случило, да су сва усиљаваня нѣгова, да бы любѣнїю возлюблѣнѣмъ быо, суетна остала. Осуеђена ова надежда шкакљаше већма, но безѣ икаквоѣ слѣдствїя, распалѣну Лорда страсть. Онѣ самѣ никако нїе могао загонетку ову разрѣшити докѣ е на последку слѣдујеће ужасно прикљоченїе на жалость свою не рѣши.

Кадѣ е едномъ, по обичаю Лордѣ лепотицу свою по-сѣтїю, нађе ю бледу као смртѣ, мутнимъ безѣ суза очима — лице е нѣно, небесне красоте свое лишено, дубоку само жалость явљало. Изванѣ себе кѣ нѣоѣ лотричи, запита е за узрокѣ жалосне ове промене. Слѣдујеће речѣ на одговорѣ добїе:

„Знай да самѣ срдце мое мдадомъ Паликару даровала. Онѣ е одѣ младости мое другѣ невиноѣмъ могѣ детинства быо. Кадѣ е скоро воинству отишао, заклела самѣ му вечну любовь, и завѣштала се смртѣ нѣгову не преживити, ако онѣ на боришту падне. Данасѣ ми жалостанѣ гласѣ стигао, да е погинуо, борећи се храбро за отечество свое. — Судбина е моя рѣшена.“ При овимъ речма поче клецати. Байронѣ е предржи. Она у наручїю нѣговомъ, слѣдствомъ прво прогутанѣмъ отрова душу испусти.

С М Е С И Ц Е .

Улѣ одѣ руже.

Улѣ одѣ руже (das Rosenöl) доноси се изъ: Дамаска, Алепа и изъ другѣмъ предела Азїе, изъ Скїо и изъ острова Архипелага; но у наиболѣмъ е уважено оно, кое се прави у околини Адрианола. Ружа, изъ кое се обично улѣ вади, зове се тамо тежка ружа, коя налїчи на ружу месечарку, али нїе онако мирисава, као ружа исте врсте у Англеской и Французской. Нѣо саде у великой множини близу села, на южнимъ косама (die Abhänge) Балкана. Цвеће се то побере, пре него што се сасвимъ разцвѣта и докѣ е јошѣ ноћна роса на нѣму, Затимъ се брижљиво*почупа лишће и бацї се у бакарный судѣ, и ту се мало изгнѣчи Оваѣ судѣ после напуне чистомъ кишницомъ и метну га на тїю ватру, те мало узаври.

Овимъ начиномъ избїо изъ лишћа мастне частице, и изїђу на врѣ воде, кое коштанїемъ лажїцама покупе, у стакла саспу, и ова памукомъ запуше; а одозгорѣ бешикомъ увежу. Великокупци плаћаю за еданѣ мискаль (1 и по драхмѣ) 7 гроша и по'.

Јошѣ се на еданѣ, а болїй начинѣ, може водити улѣ изъ руже: метне се сирѣч лишће у плитке, земљане зделе (чинїе), напуњѣне чистомъ кишницомъ, и изложе се сунчанїемъ зрацима, кои су доста снажни, да масть изъ лишћа извуку. Оваѣ е начинѣ спорїи и стае скуплѣ, али дае мно-го чистїе улѣ.

Редко е чисто улѣ одѣ руже, ербо га ситничари мешаю са чистимъ улѣмъ одѣ маслине или бадема, те тако одѣ едне оке истераю две. Кадѣ јошѣ та роба у Европу дође онда е ямачно и подругипутѣ мешанїемъ искваре.

Историчне знаменитости.

Чудна су появљеня у истоїи Французской, да свагда кадѣ су годѣ три брата еданѣ за другимъ на престолѣ ступили, та е династїя изумрла, и влада е прешла на друго племе. Тако е после владаня Лудвига X., Филипа V. и Карла IV., кои су три брата были, доза Капетинова изумрла (1328), и престолѣ французскїй припадао е Валоанима. Но и ова е династїя после двестагодишнѣмъ владаня изумрла, кадѣ су три брата — Францѣ II., Карлѣ IX. и Хайнрихѣ III. еданѣ другоме на престолѣ следовали (1589). Истина, Бурбонско племе нїе изумрло, али почемъ е и одѣ нѣга три брата Лудвигѣ XVI., Лудвигѣ XVIII. и Карлѣ X. еданѣ за другимъ владали были, заузела е друга династїя французскїй престолѣ и слабо е изгледа, да ћеду га икадѣ Бурбонци више заузети.

Анекдоте.

— „Да знате, господине, да ћу вамѣ едне лепе папуче начинити, ако ме што скорїе венчате,“ рече некїй чизмарѣ едномъ свештенику. После неколико дана по вен-

чано сретне се свештеникъ съ нѣмъ, и упита га, да ли су готове обеѣнѣ папуче. „Ахъ, господине, чизме ѣу вамъ направити, само ме што пре развенчайте,“ одговори скорожена.

— „Ей! коме самъ рублю дужанъ,“ дерао се крозь вашаръ идући некій рускій солдатъ рублю у руци држећи. „Мени!“ повикне чивутинъ. „Е, добро, а ты дай еспапъ мой

и мой дукатъ натрагъ, кои самъ ты за рублю заложю,“ одговори солдатъ.

— „Ни найманъ нисте потрефили мой ликъ,“ рекне една госпоа живописцу, кои ю е живописао; „я бы готово болъ сама себе измалала.“ „Веруемъ, милостива госпоа, еръ вы сунцеровъ по лицу, а я кичиномъ по платну мамамъ,“ одговори живописаць.

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. Шта се чуе о слободной пловидби по Дунаву?

Петакъ. Ние ништа юштъ рѣшено; докъ несврши межународна комисија нѣне договоре, неће ништа бити.

Еракъ. У чему се састое ти договори?

Петакъ. О удаляваню неки препона на Дунаву.

Еракъ. Дакле кадъ се межународна комисија буде доста пробле-

седила, нестаѣ намъ Излашъ и Цердапъ!? —

Еракъ. Шта значи фалиментъ?

Петакъ. То е чивутска речъ коя значи „фалити!“

Еракъ. Дакле кадъ трговцу новци фале?

Петакъ. Не, веѣ кадъ онъ сретно у Хамбургъ приспѣ, онда се онъ Богу фалити може.

ОГЛАСЪ.

Сиоимъблю, да имаде и фалични сокова;

Зато умолявамо свакогъ, да мотри на описъ флашице.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСЮ.

Овай се сокъ досада по увераваню найгласоватѣн дѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ кашли, грине, кѣивце, пропуклогъ гласа, вратоболъ и грудоболъ.

Мирн, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу бити безъ пѣга и да само пѣжу имаю благодарити, што имъ е олакшана бола и што могу мирно спавати; збогъ благотворногъ дѣйства овай се сокъ, найболъ препоручуе како малой деца, тако и су затворена, и на нѣма су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна е едногъ стакленцета 50 кр. ср.; манѣ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се завию и пошлю два или четиръ стаклета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Wir verwenden uns gegen alle Fälschungen, und bitten neblige Beschreibung der Flaschen zu beherzigen.

Steyrischer KRÄUTER-SAFT für Brustleidende.

Preis pr. Flasche 50 kr. CM. Weniger als 2 Flaschen werden nicht versandt.

найстаримъ лицама, вкусъ му е врло приятанъ.

Стакленцета су стейрискогъ бильногъ сока бела, горе дугудѣста и са калайнимъ канѣма, на којима као и на стакленцету пише: „Диптека кодъ елена у Градцу“ и „ІРА“ добро

Тай сокъ производи І. Шургайнеръ, апатекаръ кодъ „елена“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки кодъ „златногъ орла“ Карла Трешчиа.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА